

סוד הצניעות – לראות מעבר

מוריה כהן, רמה גנזל, דבורה רוזנברג

אוכלוסיית היעד: כיתות ט'–י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: עד 30 משתתפים | זמן: שני שיעורים
ציוד נדרש: מחשבים (לצורך חיפוש בגלריית התמונות).

רציונל

כשמדברים על צניעות, הנטייה הראשונית היא לחשוב על צניעות במראה החיצוני ובעיקר בביגוד. אנו רוצים להציע התבוננות שלמה ועמוקה יותר במושג צניעות, שמתוכה נוכל להבין מה חשיבותה וכיצד היא מסייעת לבנות את האישיות שלנו ולהיות קרובים יותר אל עצמנו. בסדנה זו נלמד על הצניעות, ובלמודנו נצעד בעקבות הרבנית דינה הורביץ הי"ד!

מטרות

1. הבנת עניין הצניעות מתוך התבוננות במורכבות חוש הראייה;
2. התייחסות לבגדים על פי הקשר;
3. פיתוח ההבנה כי הצניעות היא דרך חיים הנובעת מראייה עמוקה מאוד שלנו את עצמנו.

מהלך ההפעלה

שלב ראשון

אנחנו קולטים את העולם באמצעות החושים, ובהם חוש הראייה.

חוש הראייה עוזר לנו לגלות עולם: אנחנו מתרשמים ממה שאנו רואים, ולעיתים מחמיצים דברים שנמצאים מעבר למה שמוצג לנו. עינינו.

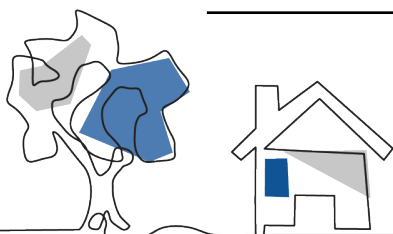
תרגיל בזוגות

נבקש שכל משתתף יבחר מתוך גלריית התמונות שלו תמונה אחת של אדם שהוא מכיר היטב אבל חבריו אינם מכירים אותו. נבקש שכל משתתף יציג את התמונה שבחר לחבר שלצידו ושאל: מה תוכל להגיד על האדם שבתמונה? והחבר ינסה לתאר את האדם שבתמונה.

אחרי שיסיימו הזוגות להתבונן ולתאר, נקיים דיון משותף.

שאלות לדיון

- * האם החברים שהצגתם להם את התמונות, ראו בהן את כל מה שאתם יודעים על האנשים שהראיתם להם?
- * מה הצליחו החברים לראות ומה לא?
- * האם כדאי להסתפק במראה עיניים בלבד? מדוע?

חוש הראייה הוא חוש מרכזי מאוד בחיינו, ולעיתים אנו מתבססים מאוד על מה שאנחנו רואים. לא פעם הוא מבלבל אותנו, כי לעיתים יש סתירה בין מה שנראה כלפי חוץ ובין מה שאנחנו מגלים אם אנחנו בודקים לעומק.

אחיזת עיניים היא דרך לביולוגיה והנאה – למשל כשצופים במופע קסמים, אולם היא עלולה להיות גם חלק מהדרך של עולם השיווק והפרסום להשפיע על הצריכה ועל הדעות של בני אדם. שיווק ופרסום מציגים מוצרים מכל סוג: ביגוד, מכונות, מוצרי מזון, שכונות מגורים, לימודי מקצוע, מנהיגים ומפלגות. לעיתים קרובות אנשים בוחרים ומחליטים על פי מראה עיניים שממנו הושפעו, ואינם עורכים בדיקות מדוקדקות כדי לוודא את טיב המוצר או השירות.

תרגיל בזוגות (אפשר להחליף זוגות)

ספרו על אירוע שקרה לכם או למכריכם, שבו בחרתם במוצר מסוים בעיקר על פי מראה העיניים ואולי גם לאור מידע ראשוני שקיבלתם, ורק לאחר מכן התברר לכם שהעסקה לא מוצלחת. מידע מסוים היה חסר לכם, ואילו היה בידכם אז, התמונה שהייתה לפניכם הייתה אחרת לגמרי.

במליאה: כמה מן הזוגות ישתפו את כולם בסיפורים שעלו בשיחתם או במסקנות שהפיקו מהם. מתוך הסיפורים והמסקנות שיוצגו, ננסה למצות מסקנה מרוכזת בעניין חשיבות הברור והבדיקה וכמובן בעניין תשומת הלב לפרטים ואייהסתפקות בהתרשמות ממראה עיניים.

שלב שני

* האם קיים קשר בין מה שנאמר עד כה למושג הצניעות?

אחרי שהמשתתפים יציעו תשובותיהם, נוסף שבסדנה זו נעסוק בצניעות בעקבות הרבנית דינה הורביץ הי"ד. צניעות עניינה כיסוי. ולעיתים הכיסוי הוא שמגלה לנו את מה שקורה באופן פנימי יותר, ולא משאיר לפנינו את ההצגה החיצונית בלבד.

* באילו תחומים והקשרים מתאים לדבר על צניעות?

נכתוב על הלוח את התחומים שיציעו התלמידים. מומלץ להרכיב רשימה שתכלול תחומים רבים: דיבור, הישגים, עושר, סגנון אירועים לרגל שמחה, יחס לחברים ועוד.

נבקש מהקבוצה לנסות להבין את משמעות המשפט ולהדגימה. אם המשתתפים יתקשו להסביר את המשפט, נעבור לתרגיל.

תרגיל אישי

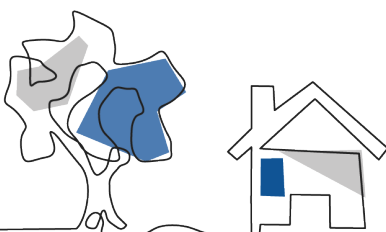
דמיינו את עצמכם עומדים מול הראי.

מה בעיקר מעסיק אתכם כשאתם מתבוננים בדמותכם שבראי? (סביר להניח שיוצגו תשובות ובהן הגוף שלנו, המראה שלנו, מחשבות למציאת דרכים שתאפשרנה לנו להיראות טוב יותר, הבגדים שעלינו)

(בשיעור מקוון אפשר להסתייע בלוח השיתופי פאדלט [Padlet]).

כשאנחנו מסתכלים בראי אנחנו בדרך כלל לא חושבים על תכונות אופי, יכולות, שאיפות, תוכניות ורצונות שאינם קשורים למראה שלנו וכדומה. מדוע?

רבים מאיתנו עסוקים מאוד בדברים חיצוניים.

המשך התרגיל

כעת דמיינו שאתם עומדים מול הראי ושואלים: מי אני? מי אני באמת?

נאפשר למשתתפים אחדים לשתף את כולם בתשובות שהשיבו לעצמם, ונבקש מהקבוצה להשוות בין החלק הראשון של התרגיל לחלקו השני:

- * האם המחשבות על עצמנו השתנו?
- * האם אני בעיקר מה שרואים מבחוץ – המראה, הגובה, מבנה הגוף, צבע השיער וכדומה – או שמא אני אדם שמתאפיין באישיות שיש בה תוכן פנימי ועומק?

שלב שלישי

תרגיל

היזכרו בתמונות האנשים שבהן התבוננתם בתחילת המפגש.

- * אילו מסרים אנו עשויים לקלוט מלבושו של אדם?
- * תנו דוגמאות לבגדים שונים שלדעתכם טמון בהם מסר (בגדים ספורטיביים, כפריים או אתניים: מסר של נינוחות ופשטות, זרימה, קרבה לטבע, חיבור למסורת; בגדים מחויטים ומכופתרים: מסר של מכובדות, סמכות, מעמד חברתי, הצלחה, תחכום).

שלב רביעי

הצניעות היא תודעה פנימית.

האם גם אתם מודעים למסרים שעשויים לעלות מתוך בגדים?

הצעה מתודית לשיעור המתקיים ב'זום': לחלק את התלמידים לקבוצות. כל קבוצה 'תתכנס' ב'חדר' משלה ותדון באירוע אחד:

- אירוע 1: הוזמנתם לריאיון עבודה, ואתם רוצים מאוד להתקבל. מה תלבשו? אילו שיקולים ינחו אתכם בבחירת הבגדים?
- אירוע 2: אתם בשלב ההיכרות לקראת נישואין. מה תלבשו לפגישה ראשונה (דייט)? אילו שיקולים ינחו אתכם בבחירת הבגדים?

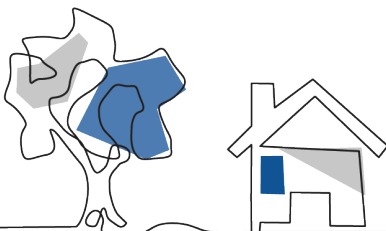
אירוע 3: אתם עתידים להשתתף במפגש שיתקיים ב'זום' (מצלמות פתוחות). מה תלבשו? האם אופי המפגש (דוגמאות להלן) ישפיע על החלטתכם מה ללבוש?

< אם המפגש הוא שיעור של הכיתה עם המחנך...

< אם המפגש הוא שיעור עם המנהל...

< אם המפגש הוא ריאיון קבלה למקום לימודים/התנדבות בשנה הבאה...

נתכנס במליאה, ונציג אחד מכל קבוצה יספר לכולם על הדיון שקיימה קבוצתו.

שאלות לדיון מסכם

* מה היו השיקולים שעלו בכל סיטואציה?

* האם הבחירות שלנו קשורות רק לתחום שבין האדם לזולתו או גם בתחום שבין האדם לעצמו?

נציג פסקה מתוך דברים שכתבה הרבנית דינה הורביץ הי"ד:

אני לא רק מה שנראה כלפי חוץ, אני לא רק מה שאתה פוגש בעיניך, אני לא רק הגוף שלי. אם אתה באמת רוצה להכיר אותי תצטרך לחפש מעבר לצדדים החיצוניים. אינני רוצה שיכירו ויעריכו אותי רק על בסיס הנתונים החיצוניים שלי, אלא אני רוצה שהקשר שלי עם אנשים יהיה מתוך כך שירצו להכיר אותי גם מבפנים. הבגדים שאנחנו לובשים משמשים כמסווה המטשטש את החוץ כדי שיהיה אפשר מתוך כך להיפגש עם רבדים עמוקים יותר באישיותנו.

(המן הסלע הזה, עמ' 67-70)

* האם גם אתם חשים לעיתים את הרצון שיכירו אתכם מבפנים? שיכירו אתכם באמת? ואולי אתם רוצים שיקרה ההפך תצליחו להתחבא ולא ידעו כלל מי אתם?

* האם אתם מסכימים עם המסר שלכל אדם (גבר, אישה, נער, נערה) יש אישיות שיש בה עומק, ולכן כדי להכירו באמת ולהעריכו נחוצה היכרות מעמיקה ואין להסתפק בבחינת המראה החיצוני שלו?

שלב חמישי

בשלב זה נעסוק ברובד נוסף של הצניעות.

← כשאתם מתבקשים להציג את עצמכם, מה אתם אומרים על עצמכם?

במקרים כאלה, רבים מהאנשים מציינים פרטים אלו:

שמי...

אני גר ב...

אני עוסק ב...

יש לי...

האם הפרטים האלה אכן מלמדים מי אנחנו?

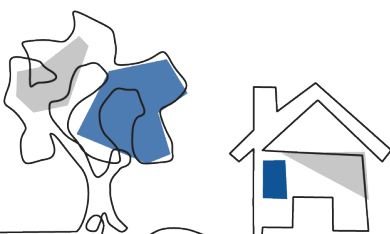
אנחנו לא רק המעשים שאנו עושים או ההגדרות החיצוניות שלנו, כגון: אני בעל חברה, אני בעל תואר שני, יש לי בית פרטי ומכונית – לעיתים השימוש בהגדרות אלו נובע מחוסר צניעות.

האם האני הפנימי שלי הוא התואר שיש לי, העבודה, הנכסים וכו'?! ואם אין לי אחד מהתארים הללו או אם איבדתי את הנכסים שהיו לי, מה יקרה לי? ל'אני' שלי?

(על פי המן הסלע הזה, עמ' 72)

* נסו להציג את עצמכם שנית, והפעם השתמשו בהגדרות הקשורות למהות שלכם: תכונות, יכולות, שאיפות ורצונות.

* איך אתם מרגישים עם ההגדרה המחודשת?

נוסיף שההגדרות שבהן נשתמש תלויות בצורך שלשמו או נדרשים להציגן: בריאיון לקבלה לעבודה נבחר הגדרות מסוימות, ולעומת זאת במפגש חברים או פגישה עם בן זוג (דייט) נבחר בהגדרות אחרות. המהות שלנו עמוקה ומורכבת, אבל לא כל היסודות המרכיבים אותה חשובים בכל מקום ובכל הזדמנות. אנו בוחרים את ההגדרות השייכות למקום, לזמן ולהקשר החברתי. את ההגדרות שנראות שייכות – אנו מציגים, את אלו שאינן שייכות – נציג במקום שבו יהיו להן ערך וחשיבות.

ועוד מדבריה של הרבנית דינה:

האדם יכול לצעוק: תתייחסו אלי כבעל רכוש, מקצוע, ותארים שונים או אפילו כנושא דגל רעיוני אך הצניעות מחנכת אותנו למשהו אחר – תתייחסו אליי כמו שאני. אני ייחודי, אני מיוחד, אני בן אדם עם מורכבות, עם הרבה הרבה רבדים. הצניעות מנתבת אותנו להיות קשורים אל עצמיותנו, אל עומק נפשנו, היא הגורמת לנו לשאול את השאלות: מה אני? מי אני? וכך הצניעות מסייעת לנו להיות יותר מודעים לעצמנו.

כל אחד ואחד מאיתנו נברא ע"י הקב"ה ולכן יש בכל אחד טוב מיוחד המהווה את התשתית היסודית של אישיותו, את 'סלע האם' שלו.

הצניעות אינה מתחילה ונגמרת בצורת הלבוש אלא היא תכונה שמלווה אותנו לאורך החיים. היא מחנכת אותנו להשיל מעלינו את הכיסויים החיצוניים, את ההבנות והתפיסות החיצוניות ולהתוודע אל עצמנו, אל כל החלקים שבנו.

הבגדים הם שיקוף וביטוי של אותה התוודעות פנימית של האדם עם עצמו, אבל אינם כל עניין הצניעות, על כן יכול להיות מצב הפוך שבו האדם הולך בבגדים צנועים אבל הוא נשאר בן אדם מוחצן. אדם יכול ללכת בלבוש צנוע על פי גדרי ההלכה, אבל הוא נשאר אדם מוחצן.

(על פי המן הסלע הזה, עמ' 71–73)

"הצניעות מלמדת אותנו להשיל את התפיסות החיצוניות עד שנגיע ל'סלע האם' שלנו".

(המן הסלע הזה, עמ' 73)

סיכום

בשיעור זה ניסינו להבין את משמעותה של הצניעות. כיצד המסווה והכיסוי שמייצרת הצניעות עוזרים לנו לגלות את מי שאנחנו באמת, על כל הרבדים והמורכבויות שבתוכנו.

העבודה של כל אדם היא להגיע עד 'סלע האם' שלו, להגיע להבנה של הטוב שבו.

העבודה הזאת היא עבודת חיים, שהאדם צריך לעמוד בה ולבנות את עצמו. ההצלחה בעבודה הזאת – של כל אחד ואחד בביתו, ושל החברה כחברה – היא המפתח לכל צמיחה ובמיוחד להתפתחות רוחנית.

